

Пам'ять

У ЧАСИ СМОЛЯКОВІ..

Пам'яті Олександра Смоляка (27 червня 1938 – 16 жовтня 2016)

Івано-Франківськ без Смоляка. Аж не віриться. Як нині бачу: завжди зібраний, втягнута голова і якась селянська сутулуватість, кошлаті сиві брови і погляд з-під них – гострий, різкий. Говорить як правило м'яко, коли нервується, – то в голосі з'являється дратівливість, нервозність. Тоді, здається, що і вуса, щось є у них від шевченківських, можуть вколоти.

У літературу, як сам говорив дещо із жалем, прийшов пізно, йому виповнилося 45, коли став членом НСПУ. Хоча дебют відбувся ще 1965-го. У журналі «Дніпро» Юрій Мушкетик надрукував одне його оповіданнячко. Від Мушкетика отримав і листівку, у якій, між іншим, була й фраза: “Здається, ви будете писати...” Мушкетик не помилився. Хоча Смоляк написав небагато й друкувався нечасто. Власне, “дніпровська” публікація була першою у його житті: “До цієї публікації не мав жодного рядка, надрукованого бодай у районці”.

Олександр Смоляк не був публічним письменником. Не кожному ж бути Ціцероном. Багато років віддано армії. А ще за плечима заочне відділення Літературного інституту, чотири книжки прози «Ноша» (1981), «Брат з братом» (1988), «У часи не-Батисєві» (2004), «Річка снів і яви» (2008), а ще красназнавчий нарис про рідне село «Займище» (2004). З офіційних літературних відзнак – обласна премія імені Василя Стефаника (2006) і міська премія імені Івана Франка (2009). Ніби й небагато, але як у нас кажуть: мудрому досить.

Олександр Смоляк з тих літераторів, які все життя писали одну книгу – книгу життя. Перших 19 років свого життя О. Смоляк провів у рідному селі Займище Щорського району (тепер: Сновського) Чернігівської області, на берегах річки Снові. Але звідти у нього весь запас життєвої енергії, мудрости і любови. У останній ювілейній книзі О. Смоляк сповна віддав борг своїй малій батьківщині і людям, яких пам'ятав і знав, без яких не було би його особливого, смоляківського погляду на життя. Він не тільки розповів про цих людей, він продовжив їх у пам'яті, він створив власну візію часу, в якому жив. Саме так формується культурний образ покоління, витворюється загальний пласт культури, означений національним колоритом і специфікою, олюднений конкретними долями і життєвими історіями.

Олександр Смоляк не вигадував своїх історій. Він умів їх побачити і почути. Він зумів їх наснажити власною кров'ю і власним настроєм. Така проза у нас, на щастя, ще з'являється. Чимось невловимим його Хроніка високосних і невисокосних років села Северинівки «На Земній дорозі» перегукується із книгами Григорія Гусейнова «Станційні пасторалі», Романа Дідули «В найменшому з-поміж світів» і «День над вечірнім берегом», й особливо із хронікою Богдана Бастюка «Сопигора». Об'єднує їх вміння і бажання увічнити світ навколо себе, пронести його через непам'ять, оперсоналити власним досвідом. Недаремно, О. Смоляк у передньому слові до читача наводить чийсь афоризм: *“Світ без мене був би неповний”*. Це не страх забуття говорив у авторові, а надмір любови до життя і до людей життя. Бо особливість Смолякових оповідей (чи це у хроніці, чи в пізніх записках *«Річки снів і яви»*) полягає у тому, що всі ці бувальщини і їхні герої, при всій своїй буденщині і малопомітності, складають основу *народної історії* України (Сказання про землю Чернігівську), де з цих окремих мозаїк витворюється панорама світу. Живого, щедрого, бідового. Контрастного у своїх крайніх виявах.

Сьогодні, у *“часи не-Батисві”* (використаємо смоляківську метафору) живемо дрібно і мислимо коротко. Однак, завжди знаходяться люди, які вміють проглянути у саму суть життя і озвучити її. Ми не завжди цей голос чуємо, і не завжди звертаємо на нього увагу. Але він все одно звучить, бо в цьому його покликання і відповідальна місія. Він є носієм чужого досвіду, помноженого на власний біль і власну радість. Олександр Смоляк залишається саме таким Автором. Людиною, яка вміє (саме так!) озвучити історію, творцем якої є народ.

*Євген Баран
м. Івано-Франківськ*